

4. Равен Д. Педагогическое тестирование: Проблемы, заблуждения, перспективы / Д. Равен ; [пер. с англ. изд. 2-е, испр.]. – М. : Когито-Центр, 2001. – 142 с.

5. Хуторской А.В. Практикум по дидактике и методикам обучения / А.В. Хуторской. – СПб. : Питер, 2004. – 541 с.

КРАМАРЕНКО Т.В.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ПОШТИ ВИКЛАДАЧАМИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЇХ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Сучасне освітнє середовище перебуває в ситуації, коли викладачі існують у світі, насиченому інформацією, яка, у свою чергу, виступає як єдність об'єктивного знання й універсальних цінностей, що відповідають інтересам буття людини, з одного боку, та невід'ємним впливом іноземної мови – з іншого. Завдяки високому рівню культури пошуку інформації в мережі Інтернет учасники освітнього процесу мають змогу, залучившись до інформаційних ресурсів Інтернету, одержати доступ до ресурсів могутньої комп'ютерної мережі світу. Використання нових інформаційних технологій, зокрема мережі Інтернет, електронної пошти тощо, може виявитись вирішенням одного з головних завдань освіти – формування педагогічної майстерності педагога. Та постає питання: потреба у зміні та вдосконаленні змушує освіту звертатись до новітніх технологій задля підвищення фахового рівня педагога чи нові інформаційні технології, що впроваджуються в освіту, викликають у ній зміни? Ці явища взаємопов'язані: постійне самовдосконалення викладача вимагає нових та ефективних засобів навчання й звертається у своєму пошуку до новітніх технологій; а новітні технології, які вже стали об'єктом наукових досліджень багатьох учених, одночасно пропонують нові засоби навчання або стимулюють їх створення, цим самим виводячи процес формування педагогічної майстерності педагога на високий сучасний рівень. Проте найголовніше те, що новітні технології знаходять свій шлях у цьому процесі, і цей процес залежить від розвитку суспільства, але повинен спрямовуватись і регулюватись освітою.

За допомогою мережі, викладачі мають можливість розширювати свої комунікативні зв'язки, ознайомитися з новими навчальними програмами та підручниками, дізнатися більше про викладання свого предмету. Завдяки комп'ютерним мережам вони використовують різноманітні навчальні матеріали, підвищують свою кваліфікацію та педагогічну майстерність.

Сучасні викладачі мають активно використовувати можливості комп'ютерних мереж для організації плідного спілкування між учасниками навчального процесу, колегами тощо. На цьому наголошують у своїх дослідженнях Е. Белінська, А. Жичкіна, А. Войкунський, О. Гокунь, Т. Койчева, Л. Леонтович, Г. Потапова, І. Розіна, І. Соколова, Л. Положенцева, Л. Халяпіна, О. Кущенко та ін. Практика використання мережі Інтернет педагогами допоможе їм у розв'язанні загальної проблеми самовдосконалення взагалі та професійної самопідготовки з використанням електронної пошти зокрема. Сучасний етап розвитку суспільства не дарма набув ознаки інформаційного завдяки загальному розповсюдженню та щоденному використанню інформаційних комп'ютерних технологій майже в усіх сферах

та на різних рівнях людського життя [2]. Актуальність цього матеріалу визначається важливістю використання електронної пошти педагогами професійної школи, які викладають іноземну мову, з метою формування їх педагогічної майстерності.

Мета статті – розкрити можливості електронної пошти як засобу викладання іноземної мови викладачами з метою формування їх педагогічної майстерності.

Відомо, що в Україні викладачі вищих навчальних закладів звикли підвищувати свій професіоналізм, беручи участь у традиційних заходах: тренінгах, семінарах, конференціях тощо. За даними наукової літератури, здебільшого публікацій іноземних фахівців, на сьогодні вже накопичено достатній досвід успішного застосування педагогами електронної пошти для підвищення власного фахового рівня, розвитку загальної культури та набуття педагогічного досвіду [1; 4; 5; 6].

Найшвидший та найлегший шлях використання електронної пошти педагогами ВНЗ – використання її як “інструмента” [5] для власних досліджень; як допомоги в зібранні навчального матеріалу; як засобу для співпраці; як можливості вдосконалити власну педагогічну майстерність відповідно до таких її критеріїв, як науковість, педагогічна доцільність, результативність, творчість [9]. Все, що потрібно викладачам, – власний комп’ютер, підключений до мережі Інтернет, який у змозі швидко з’єднати їх із тисячами інших викладачів англійської мови як іноземної з усього світу, із провідними науковцями, а також із величезним банком даних наукових бібліотек, ресурсних центрів, освітніх консорціумів, фондів тощо.

За даними багатьох дослідників, на сьогодні існує близько двох тисяч загальнодоступних онлайн-бібліотечних каталогів, включаючи каталоги Державної бібліотеки ім. В. Вернадського, Бібліотеки конгресу США, Британської бібліотеки, Національної бібліотеки Канади. Крім того, користувачі мережі Інтернет мають доступ до інформаційних систем, що дають матеріали практично на будь-яку тему [2].

Володіння культурою пошуку інформації в мережі Інтернет (комунікація “людина – комп’ютер”) вимагає від викладача володіння знаннями, пов’язаними з комп’ютерними мережами, а саме: розуміння сутності побудови та функціонування комп’ютерних мереж; основних понять та термінології комп’ютерних мереж; основних характеристик глобальної мережі Інтернет; ресурсів Інтернет: апаратних, програмних, інформаційних; методів доступу до інформаційного середовища; основних форм взаємодії в мережі; можливостей ідентифікації користувачів у комп’ютерних мережах; принципів об’єднання комп’ютерів у мережі; сутності World-Wide-Web; призначення та принципів роботи пошукових систем, типів пошукових систем, адреси основних пошукових серверів; принципів розташування інформації на пошукових серверах; правил утворення простих та розширених запитів на пошук необхідної інформації.

Щодо сутності поняття, то, за визначенням Н.П. Волкової, електронна пошта – це оперативне спілкування віддалених суб’єктів шляхом приймання та відправлення електронних листів з одного комп’ютера на інший глобальної мережі [1]. Електронна пошта (створена Р. Томлінсоном у 1972 р.) дає змогу ви-

кладачеві встановлювати необмежені комунікативні зв'язки в режимах “off-line” і “on-line” між студентами, колегами, відсилаючи та одержуючи повідомлення через мережу Інтернет з використанням поштових адрес.

Як відомо, електронна адреса користувача складається з електронного імені користувача та електронної адреси комп'ютера, на якому встановлена поштова скринька користувача. Обидві частини адреси набирають на клавіатурі разом через значок “@”, наприклад lucia@bham.ac.uk. Значення цього повідомлення: користувач “lucia” на компютері з адресою “bham.ac.uk”. Значок “@” означає “на” або “у” і являє собою стилізоване написання англійського “at” [1; 4].

Здійснення комунікації засобом електронної пошти вимагає від викладача знання принципів функціонування електронної пошти; типів та можливостей програм для підтримки роботи електронної пошти; правил утворення електронної адреси; правил електронного листування; можливостей захисту інформації; правил роботи з адресною книгою; форматів, за допомогою яких можна відправляти графічну та звукову інформацію; призначень та основних можливостей у використанні списків розсилання. Використання електронної пошти вимагає сформованості таких умінь: *процедурно-технологічних* (складати, редагувати й відправляти через комп'ютерну мережу електронні листи; давати відповідь на електронні листи; здійснювати пошук необхідної електронної адреси; заповнювати адресну книгу в програмі роботи з електронною поштою, змінювати її зміст; вставляти до електронного листа текст, подвоєний файл, малюнок, аудіозображення або файл будь-якого іншого формату; здійснювати переадресацію поштових повідомлень; структурувати одержані електронні листи у спеціальні папки; відправляти електронну пошту з автоматичним повідомленням про те, що інформація, яка передавалася, прочитана або повернена відправникові (не дійшла до адресата); управляти сервером списків розсилання (посилати листи-запити до сервера, підписуватися та відписуватися від списків розсилання); створювати списки розсилання; працювати з програмами, які підтримують роботу з електронною поштою: Netscape Communicator, Outlook Express, The Bat, Mal Decoder, Mail Reader, PGP, UUCP; відправляти поштові повідомлення, зазначаючи пріоритетні) та *комунікативних* (послідовно і чітко розкривати основну думку висловлювання, будувати мовлення за певною композиційною формою; висловлювати свої думки правильно, коротко, логічно та доступно; перекодувати повідомлення, одержані через електронну пошту; намагатися зрозуміти позицію співрозмовника) [2; 5].

Бесіди з викладачами вищих навчальних закладів показали, що вони майже не пропонують студентам навчальних завдань, що змусили б їх до активної опосередкованої професійно спрямованої взаємодії засобами інформаційно-комунікаційних технологій з однокурсниками, викладачами, фахівцями. Причиною такого стану є, перш за все, власна невпевненість у своїх силах щодо організації постійної комунікації зі студентами.

У процесі дослідження визначено, що лише невеликий відсоток викладачів Дніпропетровського університету економіки та прав ім. А. Нобеля цікавиться можливостями мережі та користується послугами електронних бібліотек. Так, 46% викладачів зазначили, що їм достатньо інформації у традиційних бібліотеках; 14% – не мають можливості доступу до електронних бібліотек; 40% – користуються цим сервісом та вважають його дуже корисним. Незначний відсоток респондентів знайомий з можливостями електронної пошти, ще менша частина користувалася електронною поштою. Опитування показало, що лише 33% викладачів постійно використовують можливості електронної пошти для обміну повідомленнями; 22% викладачів ніколи не користувалися можливостями електронної пошти.

Тому не дивними для нас виявилися дані опитування студентів про порівняно низький рівень оцінки, що одержав такий вид Інтернет-комунікації, як консультування з викладачами (колегами) (9,8% студентів), обмін професійною інформацією з викладачем (колегами) (8,3% студентів). Переконані, що причинами цього є обмежений досвід взаємодії студентів за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, слабка координація навчального процесу з боку викладачів, а, можливо і їх некомпетентність у використанні мережених технологій.

З метою підвищення педагогічної майстерності викладачів різних кафедр, у тому числі для викладачів іноземної мови ДУЕП ім. А. Нобеля, щорічно проводиться науково-методичний семінар, завданням якого є підготовка викладачів для роботи з майбутніми спеціалістами, які повинні бути високоосвіченими, культурними, професійними, конкурентоспроможними. Значна увага на семінарі приділена методиці застосування комп'ютерних технологій у процесі навчання. Так 02.12.2010 р. був проведений науково-практичний семінар “Педагогічна майстерність: фахова професіоналізація та інноваційні підходи”, завданням якого було підвищення педагогічної майстерності викладачів. Учасниками семінару були викладачі кафедр Дніпропетровського університету економіки та права ім. А. Нобеля та викладачі кафедр Кременчуцького інституту ДУЕП. На семінарі обговорювалися різноманітні питання, а саме: сучасні технології навчання, методика викладання окремих курсів, тренінгів формат як метод активізації навчання у вищому навчальному закладі. В рамках семінару були розкриті питання щодо методики проведення проектів інформаційних (спрямовані на збір фахової інформації, ознайомлення учасників проекту з цією інформацією, її аналіз й узагальнення фактів, призначених для широкої аудиторії); інформаційно-комунікативних (виявляються у гармонійному поєднанні інформаційно-пошукової та комунікативної діяльності студентів); мозкової атаки (brain storming), аналізу конкретних ситуацій (case method), методу випадків (incident method), презентації, інсценізації (role playing), дидактичних ігор тощо.

Особлива увага була приділена роботі дискусійних груп, чи дискусійному листу (List) для викладачів англійської як іноземної мови TESL-L (Teachers of English as a Second Language-List). На ефективності такої діяльності наголошують Н.П. Волкова, О.С. Кущенко, І.Н. Розіна [1; 3; 7]. Викладачі ВНЗ були ознайомлені

з тим, що вступ до електронного дискусійного листа порівнюється з наданням доступу до досвіду фахівців, матеріалів та ресурсів. TESL-L був заснований у 1991 р. з метою забезпечення викладачів швидким, зручним, дискусійним форумом, що фокусує свою діяльність на забезпеченні зацікавлених осіб, тобто педагогів, інтерактивним простором для професійного спілкування (онлайн та офлайн режими), публікації в електронних засобах наукових статей, навчальних матеріалів, творчих напрацювань фахівців з викладання англійської як іноземної мови.

На сьогодні більше ніж чотири тисячі вчителів приблизно із 70 країн світу, у тому числі з України, є членами TESL-L, перетворюючи його на найбільший електронний дискусійний форум у світі. На TESL-L у педагогів є реальна можливість поставити запитання з проблем, що виникають на заняттях майже щодня. І вже за 24 години близько одного десятка викладачів прокоментують ситуацію, нададуть свої пропозиції, порадять найлегший та найцікавіший вихід із будь-якої ситуації професійного характеру. Перевагами дискусійного листа є *простота*: повідомлення надсилаються всім членам листа лише одним натисканням на клавішу; *швидкість*: незважаючи на довжину шляху, яку електронне повідомлення має здолати, щоб дістатися адресата, уся процедура займе лише кілька хвилин; *вартість*: більшість електронних повідомлень відсилаються безкоштовно, оскільки багато вищих навчальних закладів, різних установ уже мають угоди, що дозволяють їм вільне та безкоштовне користування Інтернетом, брати участь у фахових програмах тощо; *доступність*: тисячі членів електронного листа мають доступ до участі у проекті.

Викладачі були ознайомлені з перевагами таких Інтернет-сайтів: <http://www.teachnology.com> – планування уроків; <http://www.eslcafe.com> – клуб інтерактивного спілкування; <http://www.rong-chang.com> – навчання англійської мови; Global virtual classroom (www.virtual-classroom.org) – безкоштовна освітня програма online; <http://teenadviceonline.org> – освітній сайт для викладачів.

Увага викладачів була спрямована на особливості створення партнерських відносин зі студентами, що базуються на співробітництві, відкритості, довірі, особистісній участі, підтримці; організації постійного консультування; урахуванні стартових знань студентів з метою моделювання індивідуального підходу до педагогічної взаємодії; створенні “ситуацій успіху” в навчанні (підбір здвоєних завдань, заохочення проміжних дій, диференційована допомога), ефекту новизни, ефекту уяви, ефекту змін, ефекту гри.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання надають викладачам ВНЗ величезні можливості для освіти, професійного зростання, користування необмеженою інформацією, ведення діалогу з усім світом. Участь у науково-методичних семінарах дає змогу викладачам підвищити свою кваліфікацію та педагогічну майстерність за допомогою сучасних інформаційно-комунікативних технологій, знайти індивідуальний стиль роботи зі студентами.

Література

1. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб. / Н.П. Волкова. – К., 2006. – 256 с.

2. Ковальчук Г.О. Активізація навчання в економічній освіті : навч. посіб. / Г.О. Ковальчук. – 2-ге вид., доп. – К., 2005. – 298 с.
3. Кущенко О.С. Формування культури Інтернет-комунікації майбутніх учителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій / О.С. Кущенко. – 2008.
4. Белинская Е.П. Современные исследования виртуальной коммуникации: проблемы, гипотезы, результаты / Е.П. Белинская, А.Е. Жичкина // Образование и информационная культура. – 2000. – С. 29–42.
5. Войскунский А.Е. Научная коммуникация в условиях автоматизации / А.Е. Войскунский // Психологические проблемы автоматизации научно-исследовательских работ / [под ред. М.Г. Ярошевского, О.К. Тихомирова]. – М. : Наука, 1987. – С. 139–158.
6. Перша Міжнародна науково-практична конференція “Сучасні інформаційні технології і освіта” [Електронний ресурс]. – 2005. – Режим доступу: <http://2005.edu-it.ru/>.
7. Розина И.Н. Педагогическая компьютерно-опосредованная коммуникация: теория и практика : монография / И.Н. Розина. – М. : Логос, 2005. – 439 с.
8. Chalker D.M. World Class Schools: New Standards for Education / D.M. Chalker, R.M. Haynes. – Technomic Publishing Company Inc., 1994. – 168 p.

КУЗНЕЦОВА О.Ю.

ПИТАННЯ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Сьогодні у вищій освіті все більше уваги привертають питання самостійної та індивідуальної навчальної роботи студентів. Навчальні плани пропонують чіткий розподіл і співвідношення між навчальним часом, що поділяється на аудиторну, індивідуальну та самостійну роботу студентів. Інша справа, що в реальному навчальному процесі вищі навчальні заклади по-різному запроваджують реалізацію цих форм навчальної діяльності студентів. Водночас багато аспектів, пов'язаних з індивідуалізацією навчання, залишаються невирішеними й очікують на конкретизацію розуміння та ефективно втілення.

Оскільки в демократичному суспільстві пріоритетом у системі соціальних цінностей є індивідуальність, ті перетворення, які відбуваються в усіх сферах суспільного життя загалом і в освіті зокрема, зосереджуються на особистості. Відповідно, індивідуалізація навчання у вищих навчальних закладах стає одним з провідних напрямів практичного здійснення гуманістичної особистісно орієнтованої парадигми освіти.

Проблемі індивідуалізації навчання присвячено багато досліджень вітчизняних педагогів і психологів, у яких розглядаються історичні аспекти проблеми, її теоретико-методологічні аспекти, питання реалізації індивідуального підходу в навчанні. Сьогодні ця проблема не лише не втрачає своєї актуальності, а й набуває подальшого розвитку.

Розуміння значення поняття “індивідуалізація” залежить від того, що вибирається за його сутнісну характеристику: цілі, завдання, форми, методи, засоби навчання тощо. Так, дослідники А. Бударний, І. Закірова, Є. Рабунський розглядають індивідуалізацію навчання як відповідну організацію навчального процесу. С. Рабунський визначає індивідуальний підхід як принцип навчання, а індивідуалізацію – як спосіб реалізації цього принципу у формах і методах на-